

HRVATSKA RIEČ

Predplatna cijena: na godinu K 12. — Za p. godine K 6. — Za „Sibenik“ na godinu donosanjem u kuću K 12. — Za „Inozemstvo“ na godinu K 12. — Sveviše poštarski trošak. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utuzivo u Sibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi tiskaju se po 12 para peti redak ili po pogodbi. — Priobčena pisma i zahvale tiskaju se po 20 para po peti redak. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

I još Zemaljski odbor „Narodnoga Lista“.

Nastavljajući sa osvrtom na prošlo saborsko zasjedanje, „Narodni List“ u broju od 22. prosinca opet se bavi sa izborom zemaljskoga odbora. Kako smo ometovano dokazali, taj izbor veliki politički škandal, koji je izazvao ogorčenje u cijeloj zemlji. Članak „N. L.“ napisan je u očitju namjeri, da se taj užasni događaj ublaži i po mogućnosti zabašuri. Nego tolika su tu protuslova, previjanja, perfidije i laži, da će isti člankopisac uviditi, da bi bolje bio poslušao svoje drugove, da ga nije ni napisao.

Prije je „N. L.“ tvrdilo, da je pravašim bilo ponudjeno jedno mjesto prisjednika i da su oni to odbili. Sad nije tako. Po „N. L.“ to bi mjesto bilo ponudjeno pravašim ili dr. Dulibiću; ali ni to nije, jer se kasnije vidi, da je Hrvatska stranka prihvatila misao, da se to mjesto ponudi pravašima uz želju samo, da bude biran dr. Dulibić. Najzad se u tom prejasnom članku izrazuje uvjerenje, da bi pravaši bili prihvatili ponudu, da nije većina u klubu hrv. stranke bila odlučno protivna izboru dr. Drinkovića.

Mi na to s naše strane izrazujemo uvjerenje, da su gospoda hrv. stranke i njezini branitelji u „N. L.“ izgubili glavu.

Tko pročitja spomenuti članak „N. L.“, pa nakon svako malo rieči razabire, kako je hrvatska stranka „mudjala“ to „nudjati“ ovo; kako je učinila jednu „ponudu“ Petru, drugu ponudu Pavlu, dolazi do uvjerenja, da je hrvatska stranka tjerala zbilja trgovinu sa zemaljskim položajim i častima.

Da je pravaškoj stranci bilo do trgovine i trgovanja, da je ona išla za tim da učini dobar posao, da je, htjela da koga namjesti i obezbiedi možda bi bila prihvatila „ponudu“. Nu cijela je zemlja svjedokom, da pravaški zastupnici nisu išli za tim; već ne tražeći osobno ništa za se, htjeli su, da saborska oporba bude primjereno zastupana, da joj oporbi bude zajamčena mogućnost uspješnog utjecaja i kontrole u upravi zemlje.

Pošto su ponude hrvatske stranke baš to izključivale u doba, kad se je zemaljski odbor imao obnoviti i kad se je imao sastaviti na način koji bi s jedne strane bio ako ne zadovoljivo poduno, ali ipak bar umirio cijelu zemlju, pravaški zastupnici dali su samo dokaz ozbiljnosti i izgledne nesebičnosti, kad su takove „ponude“ odbili. Što to znači rieči nesebičnosti, to ne shvaća „N. L.“ On nije, izgleda zadovoljan ni s tim, što je njegovim gospodarim vlada dala sve što je mogla: predsjednika i podpredsjednika sabora; što im je pomogla pri izborim; što im je omogućila, da sve za se prigrabe, za da izključe svaku kontrolu u upravi zemlje. Što još hoće, što im još treba, da se utaji njihova nezastitljivost? Zašto sad pred ogorčenjem i prezirom zemlje, hoće da se izmotavaju i pravaške zastupnike

skrivljuju radi nesretnog izbora zemaljskog odbora? Pisanje „N. L.“ samo nije nego osuda djelovanja i poniženje njegovih ljudi. Jer, ako mu je taj izbor dobar, onda bi morao da u velike pohvali pravaške zastupnike, a ne da im perfidno podmeće, kao da su tobože oni krivi, što je izbor zemaljskog odbora izpao kukavno tako, da je naišao na nezadovoljstvo i prezir zemlje.

Pravaški zastupnici koliko su svjestni svojih prava, toliko su svjestni i dužnosti. Tim se dužnostim nisu umakli prigodom izbora zemaljskog odbora. Bijahu spravni sudjelovati u upravi zemlje i nositi svoj dio odgovornosti, ali uz garanciju, koja bi im omogućila sudjelovanje uspješno u upravi i snajenje odgovornosti. Njihov zahtjev bio je sasvim nesebičan i umjeren, a svadiao se je na to, da i druga oporbena grupa dubrovačke organizacije sudjeluje pri sastavu zem. odbora.

Taj zahtjev „N. L.“ nazivlje „neparlamentarnim“ i „nepraktičnim“. Da je „nepraktičan“ za gospodu oko „N. L.“, to priznaje, ali da „neparlamentaran“! Pravaški su zastupnici po svomu odaslaniku dr. Drinkoviću poručili g. Vicku Miliću, delegatu i predsjedniku kluba hrv. stranke, neka bi sazvaio pročelnike klubova hrv. stranaka zastupanih u saboru, da se dogovore u pogledu izbora Zem. Odbora, da zatim pročelnici iznesu u svojim klubovima na pretres rezultate tih dogovora u svrhu da svaki klub napose stvori svoje konačne zaključke i da se tako po mogućnosti dođe do sporazuma.

Nu to je sve za „N. L.“ neparlamentarno; ali je parlamentarno „nudjanje“; je parlamentarno javiti pravaškom klubu u 1 sat popodne, da bi klub hrv. stranke ustupio pravašu mjesto prisjednika, ali da do 5 sati po p. pravaški klub odgovori, da li bi kandidirao kojega člana. To je za „N. L.“ parlamentarno! I još se ne stide takova šta iznašati!

Kad „N. L.“ tvrdi, da klub hrvatske stranke ima 17 članova, on vara javnost. On doduše vjeri, da je hrvatska stranka „brojila“ 17 zastupnika ali nije ni to istina. Taj klub, potla izstupa Dra Marovića, koji nije uzisljedio prijedloga Zem. Odbora, nije brojio nego 15 članova uključno sa predsjednikom. Neće valjda „N. L.“ brojiti i Ribičića među članovima svog kluba?

Uz 15 zastupnika kluba hrv. stranke stoji 6 zastupnika kluba srpske stranke. Potom vladina saborska većina sastojala je od 21 zastupnika, čija od tolikog broja, koji nije dostatan, da sabor izmogne stvarati zaključke, jer se za to hoće najmanje 22 zastupnika. Manjak je blagonaklono nadopunjavao zastupnik Dr. Mitrović, koji je Jobovim ustrajstvom, prama nije član srbskog kluba; i do kasno doba noći, prisustvom svojim omogućivao zaključivanje vladinoj tobožnjoj većini. Njegovim utjecajem vladina većina, koja je imala 21 zastupnika, je potom bezobzno kad „N. L.“ tvrdi, da je prekomjeran zahtjev oporbe, da joj se dadu 2 zastupnika na Zem. Odboru. Tu ima 6 članika sa predsjednikom, pak je prekomjeran

bio zahtjev, da se oporbi dade 2 člana da vladina tobožnja većina ostane su 4. Tu je svaka rasprava i svaka polemika isključena. Pravaškim zastupnicim ne bi sad pri nastajnom zasjedanju ostalo drugo, nego da predlože povišenje broja prisjednika na korist saborske većine od 21 zastupnika još barem pet!

„N. L.“ sa svojom drzovitom, trgovačko-političkom pisanjom nemilo je izložio i ponižio Zemaljski Odbor, čiji izbor hoće da došločim i nedostojnim izvrtnjem i lažim tobože opravda i prikaže bar u manje žalostnom svietlu. Nu tako nikome lica ne osvjetla!

(Op. ured.) Htjeli smo „Narodnom Listu“ odgovoriti na njegove laži kako zasluže, ali u to primismo od uvaženog člana stranke ovaj blagi članak, pa neka je za sada i ovim poslužen list za interese g. Biankinja.

„Narodni List“ i Makarska.

Primili smo iz Makarske slijedeći brojav: „Poslamo danas „Narodnom Listu“ slijedeću brojavku: U ime svoje i većine vieća občine Makarsko-Primorske najdresitije prosjeduju mo protiv skroz lažnom i tendencioznom opisu iz Makarskog primorja objelodanjenom u „N. Listu“ od 22. ovolga. Onakove neistine može napisati čeljadje koje je izgubilo svaki pojam poštenja. Kukavni napadaji individua koji se krije za imunitetom zastupnika Biankina ne mogu u vrijediti gospodina načelnika Klarčića koji uživa neograničen ljubav, štovanje i povjerenje ogromne većine vieća i pučanstva svoje občine, zbog njegovoga uzornoga značaja, poštenja, rodoljublja i poštivotnosti. Antun vitez Alačević donalacnik, Vjekoslav Pekić prisjednik, Doneli Vjekoslav viećnik, Puharić viećnik, Babić Klement viećnik, Stipan pop Pekić viećnik.

Most preko Krke.

Upit zastupnika dr. Dulibića i dr. upravljem njeg. preuzvišenosti gosp. ministru za javne radnje glede gradnje mosta preko Krke kod Skradina, prikazan u sjednici carevinskog vieća 18. prosinca 1909. Ima već davno, da su odlučujući čimbenici priznali prieku nuđu, da se sagradi most preko rieke Krke kod Skradina, da se tako spoj goranj dio Dalmacije sa srednjim i da se tim poboljšaju i uspješno podignu naše nevoljne prometne prilike.

I visoka je vlada zbilja otrag dvie godine zaključila, da se taj most sagradi, pak je u tu svrhu bila uvrštena i ustavno odobrena svota od K 100.000 u državnom proračunu za god. 1909. Kao prvi obrok, dočim je u proračunu za god. 1910. uvrštena jednaka svota kao drugi obrok. Nego još se nije započelo sa gradnjom mosta, a neobidno je potrebno, da se bez daljnje otezanja čim prije započne, a to s jedne strane da se čim prije uzpostavi to prometno sredstvo, koje je od neizrecive koristi i važnosti,

te je od vjajkada željno izčekivano od zanimanog pučanstva; sa druge strane pak da se pučanstvu občine skradinske, koje je teško nastradalo rad višegodišnjih nerodica, elementarnih šteta i drugih gospodarstvenih kriza, pruži prigoda, da u ovo doba hajteže biede, sudjelujući pri radnjam, što dobiva.

S toga nam je čast upitati: Je li Vaša preuzvišenost sklona, da prihvati sve potrebite mjere i odredbe, e da se čim prije započne sa gradnjom mosta preko rieke Krke kod Skradina?

Političke viesti.

Položaj u Austriji. U austrijskoj je politici nastala mala pauza. Iza kako je zastupnička kuća odglosavala proračunski provizorji i ovlastbeni zakon, poslana je kući, da mirno i spokojno provede božične blagdane. I ministri su se povukli sa političkog proprišta, samo je jedan vodeći državnik, po svoj prilici sam ministar predsjednik barun Bienerth prije, blagdana dao jednu izjavu u „N. W. Journalu“, koja je imala služiti kao božičnica austrijskim parlamentarim. U toj je izjavi taj državnik jasno i nedvojno izjavio, da će sada doskora uzisljediti rekonstrukcija kabineta. Državnik vjeri, da bi rekonstrukcija bila već i prije uzisljedila, ali se pojedini ministri nisu htjeli dati sbaciti običnom obstrukcijom. Sada, kada je obstrukcija prestala, nema razloga, da ministri budu zapriekom konsolidiranju parlamentarnih prilika. Netom se ustanovi radni program parlamenta i netom se nadje za to potrebna većina, to će se kabinet rekonstruirati prama željama te većine. Prama obćenitom uvjerenju u parlamentarnim krugovima buduće će većinu sačinjavati kršćanski socijali, njemački slobodnomni elementi, Poljaci, Česi i južni Slaveni.

Lukacseva misija. Prema vjestima iz Budimpešte izrazio se Lukacs, da će razpravljati sa svim strankama. Ponajprije je bila njegova namjera, da raspravlja s Justhovom strankom, jer rasprave s ovom strankom već imadu neku konkretnu podlogu. Lukacs se izrazio, da se nada, da će tu biti moguće, da i preko bankovnog pitanja sretno prodje, premda je uvjeren, da mu je put, kojim mu je proći, „posut trnjem“. Sam Lukacs sumnja, da će mu uspjeti dovršiti rasprave prije konca godine. Jedno je sigurno, izjavio se Lukacs, da će poduzeti sve, da se državna mašina svede u pravu kolotečina. Designiranje Lukacsevo primljeno i u štampi i u svim političkim strankama povoljnije, nego li se je to naslućivalo. Ustavna stranka očekuje buduće događaje. Košutova stranka očekuje nove izbore, a jedino se u pučkoj stranci opaža nešto zlovolja protiv Lukacsa. U slučaju, kad Lukacsevi predgovori nebi uspjeti, sastavio bi do sporazuma s Justhovom strankom, tad će preuzeti listnicu unutarnjih posala barun Banffy, s kojim Lukacs doduše još nije raspravljao,

Povjestne crtice iz hrvatske prošlosti Sibenika.

16. Hrcceg Andrija, Nadbiskup Brne, župan Domaldo i Sibenik.

God. 1200. Andrija za živećega mu brata ugarsko-hrvatskoga kralja Mirka, nazivao se „Hrcceg (dux in perpetuum) Dalmacije, Hrvatske i Humske zemlje“, pak pod tim naslovom dtielo povelje i darovnice svojim podanicima.

Jedna između tih povelja i darovnica odnosi se na crkvu Sv. Krševana u Sibeniku. Rekl smo u poglavlju 10, kako se razabire od kasnijih izprava da tu crkvu sagradi i obdari plemeniti biogradska porodica Radečića iz pripomoć istih Sibenčana, koji su im bili zato ustupili mjesto vanka zidina svoga grada.

Budući da u toj crkvi služili su božju službu, a prilično i dušobrižničku, neki pribješli glagoljaci benediktinci iz porušenoga im manastira Sv. Ivana u Biogradu, i pošto su isti u crkvi Sv. imali malešno zaklonište, crkva i zaklonište Sv. Krševana pripadali su, po redovničkim ustanovam, matici redovnika, t. j. manastiru Sv. Kuzma

i Damjana, u kojemu su se benediktinci bili zaklonili posle razorenja Biograda. Ta pripadnost morala je biti odmah s početka pripoznata, ne samo od bogoljublivi i plemenite porodice Radečića, koji su bili o svomu sagradili crkvu i zaklonište, i nego i sa strane Sibenčana koji su bili za tu zgradu ustupili mjesto i tim sudjelovali obstanuku istih. Po tomu benediktinska crkva i zaklonište Sv. Krševana u Sibeniku bili su podredjeni jedino manastiru Sv. Kuzma i Damjana u Tkonu, i duhovnoj jurisdikciji trogirskoga kao diecezanskoga biskupa.

Nego valjda trogirsko sveštenstvo, goneci mak na konac, zahtjevalo je i od Sibenikih benediktinaca neke daće i namećali jim neke poreze.

Osuda krabavskoga biskupa izdana u Splitu god. 1196. rek bi, da nije bila u prilog sibenikim benediktincima, niti zastupcima njihova redovnička prava, pak ih je to peklo, i tražilo su da se zakonito izbave od te nepravice.

Jurija, Sibenikoga župana Domalda, a u odsutnosti trogirskoga i krabavskoga biskupa. Zar dozna za taj dolazak, ili mu poručili benediktinci iz Sibenika, našao se tu i Opat Sv. Kuzma i Damjana iz Tkona su nekoliko svojih redovnika, poklonivši se Hrccegu i zamoli ga Opat, da mu udieli povelju slobodine za crkvu i zaklonište Sv. Krševana u Sibeniku, i da ih uzme u svoju zaštitu.

Hrcceg Andrija saslušavši prikazane razloge i prava Opat i njegove redovničke braće, zapita što i kako o tome rasjeduju Nadbiskup i Biskupi, hrvatski Ban Nikola, Sibenikski župan Domaldo i ostali hrvatski knezovi, koji su ga pratili. Po tomu benediktinci zadobise što su pitali, Hrcceg im odpusti povelju, i svišve darovao crkvi Sv. Krševana u Sibeniku dva rata zemlje u mjestu zvanu Dub. Povelja Hrccega Andrije u prevodu glasi: U ime Svetloga Trojstva i sobstvenog jedinstva, Andrija po Božjoj milosti Hrcceg Dalmacije, Hrvatske, Humske za vjeka, ...

dariva manastirima i redovnicima, priči ima, bez sumnje na korist dušam u mjesto božjeg oblačenja, zato potaknuti molbom Opat i redovnika Manastira SS. Kuzma i Damjana, dadomo im dva rata zemlje crkve Sv. Krševana, koja se nalazi u predgrađu Sibenika, da ih mogu raditi i u vieće posidovati.

Zemlja zove se Dub po stablu koji je na istoj narastao. Predrečena pako crkva Sv. Krševana temeljena od građana rečenoga kaštela, koji su je svojehotno poklonili rečenomu manastiru, hoćemo da bude poduno neodvisna, na način, da nebude nikomu dopušćeno zatražiti od iste ikakvu podredjenost, ili desetinu, ili drugi koji namet, izim što ideje, po pravu i poklonu diecezanskomu biskupu, budući da smo mi štinitici i branitelji iste. ... Nego, pošto se uspomeni protiv, zaboravnosti, a zaboravnosti je uzrok nedostatnost uspomena, zato da čadavost vremena nebude potamnti ovu našu odluku, naredili smo da se ista upise, a da dobije stalniju moć pokriepili smo je našim pečatom. ... Napisana po Jakovu našem predpostavljenomu učitelju i pisaru godišta gospodnjog

no koji slovi kao izvršni izborni organizator, pak bi imao provesti nove izbore.

Saziv sabora. Doznaje se, da će sabor u Zadru biti sazvan na 17. siječnja n. e. g., da nastavi zasjedanje prekinuto u mjesecu listopadu o. g.

Novi članovi Gospodske kuće. Kralj je imenovao 6 nasljednih i 24 nova doživotna člana Gospodske kuće.

Magjarska kriza. Sumja se, hoće li Lukacs uspjeti da sastavi novo ministarstvo. Kralj je pozvao na saslušaj Justha. Ovom saslušaju pripisuje se velika važnost. Na 28. o. m. j. je bio odgovoran feštanski sabor. Radi prošire o nedjelima Wekerlova kabineta, Wekerle je tužio socialistički list „Nepszava“, koji je pretiskao nekoliko komada te brošure.

Grčka. Položaj u Grčkoj do skrajnosti je zaošten. Na sjeveru atenske okolice skupilo se vojništvo i spremno čeka, da podje u grad. Kako se iz Atene pročulo, nastupilo je u posljednji čas sljedeće rješenje krize: Ratni ministar odstupa iz kabineta a za vrijeme zasjedanja komore preuzima intermistično listnicu rata ministar presjednik Mauromihajls.

Teško je, ali do ovoga se doći mora.

II.

Iztraživanja tla Dalmacije.

Kolike su brige vlade, koje su gospodavale Dalmacijom posvećivale njezinom gospodarskom napredku, najboljim nam dokazom budu to, što sve do danas nisu dale proučiti Dalmaciju sa geološkiog pogleda. Ako se svim vladama, koje su prošlih vjekova upravljale Dalmacijom može oprostiti ovaj grieh, jer, izim razdoblja francuske vladavine, sve ostale išle su za tim, da nas ekonomski satru, to se nemože nipošto odobriti nesar današnje centralne vlade, koja je propustila izvedbu ovog velevažnog pitanja, o kojemu ovisi sva naša budućnost u ekonomskom pogledu. Vlada centralna ne može da se ičim izpričava. Njezin čovjek već otprilike 12 godina pišao je ovo, što mi donosimo sljepcima zdravih očiju pred oči, samo da ju psjetimo na sistematičan rad, koga se mora držati, ako želi i ako još na srcu leži naše blagostanje. Dalmacija nije još bila duboko proučena s geološkiog pogleda, te zato nemamo točno ozbiljno proučavanje, koje da nam pokazuje najizrazitije razlike prirode i zemlje, da poljozancu pruži praktična poznavanja; kad se pak promišli, da pokrajina ne oskudjeva rudama i raznim naslagama, čije se točno poznavanje uzko spaja sa geognostičnom razsudbom predjela, mislim, da treba pripoznati potrebu, da se što prije dovrši geološkiog proučavanje pokrajine i da bude sastavljena što prije dolična geološka karta, te da istodobno naša tla budu podvrgnuta točnom proučavanju glede njihove naravi, prvobitnih sastojina i fizikalnih svojstava, a da posle potankim njezinim opisivanjem bude tiskana karta, koju bih htio nazvati agrološkiom, u koliko bi ona pomoću raznih šara imala prikazivati pravo stanje poljodjelske površine u pokrajini, sa najrazličitijim razlikama tla. Ovo bi zadnje proučavanje imalo imati pravac i smjer skroz praktični, ne baveći se sa geološkiom dogodjajima pokrajine ili sa paleontološkiom i stratografičnim potankostima, imalo bi se staviti težaka u stanje da se lahko obavisti o naravi zemalja sva područja; ona bi stoga bila od velike znamenitosti za poljodjelstvo u obće, u koliko danas pišući o poljodjelskim svavrta, može se mučno biti jasni i razumljivi, kad se radi o pitanjima, pri kojima treba uzeti u obzir vrst zemljišta, kao što je n. pr. slučaj pri uporabi umjetnih gnojiva, pri gnojenju različitih

bilina, pri uvadjanju kulturnoga sustava itd. Koliko pak bi to bilo znamenitije s pogleda vinogradarskoga pošto s filokserom, koju u kući imamo, svaki vinogradar može točno poznavati narav i sastav svojih zemalja, da bude u stanju prelazeći na praprodjenje vinograda, naći se glede izbora prikladnih vrsti američkih loza; jer na prilagodjenje ovih loza u različitim zemljama, djeluju razni čimbenici, izmedju kojih po najviše vapo i vapneni ugljičan, koji ako se nahodi u velikoj mjeri, osobito u sitnom i razdijeljenom obliku, kao što je slučaj n. pr. u laporastom tlu, zajedno sa nekim stupnjem vlage, biva lahko upijen od žile loza, pa zato, ako su vrsti njezne na utjecaj vapna, podvrgnute su žuteži, te obično usahnu. Nakon ovoga g. Zotti je otprilike 12 godina stavio vladi dva predloga. Prvi je bio, da se što prije dovrši geološkiog proučavanje pokrajine a zatim, neka se izradi dolična karta. Drugi je predlog bio, da se prouči dalmatinsko tlo glede njegove naravi, početnih sastojina i fizikalnih svojstava, te neka se objelodani agrološka karta, koja će pomoću različitih šara prikazati stanje poljodjelske površine zemlje, sa najrazličitijim razlikama, uz potanki opis istih. Sve ovo proučavanje, kao što i izradba dolične karte, iznosilo je po g. Zottiju 4000 K. Zašto se je ova namisao zapustila, dali radi toga, što centralna vladn nije hotila pristati na trošak, ili zbog toga, što ljudi na c. k. kemičnoj postaji u Splitu nisu se hotili prihvatiti ozbiljno posla, to nam točno nije poznato. Svakako mi izličevo prieku potrebu, da se što prije iztraži narav tla svih ovih predjela u pokrajini, koji bi bili sposobni za jednu poljo-privrednu granu, jer danas možemo reći, da ni jedna petina našega zemljišta nije obradjena, a što bi se obradjivati moglo. Danas u našoj pokrajini na kopnu kultiviraju se samo neke predjeli oko Zadra, Benkovca, Skradina, Nina, Privlake, Žegara, Knina, Dmriša, Šibenika, Trogira, Kaštela, Solina, Splita, Vrlike, Sinja, Omiša, Makarske, Stona, Gruža, Dubrovačke Rieke, Župe, Kanala nešto oko Erceg-Novoga i po Boki sve to mjestimice. Kako po ovome vidimo, zemlja se obradjuje samo u onim predjelima i to redovito mal ne svake godine jednom te istom kulturom koja je izisala svu njezinu snagu i pretvorila je u prostu jalovicu. Budući su pripjela vremena, kad moramo nastojati da svaki pedalj zemlje bude obradjeni i da nam ne leži mrtav, to se mi nadamo, da će se ono, što je dosada bilo propušteno, u interesu našeg ekonomskog napredka, što prije izvesti. Bez ovoga naravno je, da se nemože postići cilj, radi kojega mi pišemo ove članke, jer kako je naravno, nitko se nemože odlučiti, da recimo kupi ili unajmi komad zemljišta u njemu nepoznatu predjelu, a još k tomu zemljište koje nije pretraženo, nitko kojij je kulturi prikladno. Doduše naše su prilike gospodarske uzko spojene sa našim moljkanjem u vladi, ali to nije našom krivnjom. Da mi nismo bili žrtvovani tuđinskim ekonomskim interesima, te da nismo uvijek bili nekakav most, preko koga su prolazili oni viši državni interesi, te da je vladna centralna, kao što je morala platila ovom mostu daču za prevažanje svojih viših državnih interesa, mi danas nebi bili usiovani tražiti, da nam vlada učini ono, što smo dužni učiniti sami. Ni vidiv, da centralna vlada malo mari za napredak naše pokrajine, a tim naravno i za napredak našeg blagostanja, nameće nam se dužnost da po svojim silam učinimo ono, što bi bila dužnost centralne vlade, ne zato što bi ona morala, već zato, što je ona tjerajući svoju politiku viših državnih interesa, nas gospodarski osiromašila. S ovoga razloga valja da i mi uvidimo jednu veliku prazninu, koja zjaje u našem

saboru, a time i u zemaljskom odboru, to je, da nemamo u saboru zastupnika, koji je gospodarske nauke svršio, a tako niti u zemaljskom odboru kao prisjednika ne samo, niti kao činovnika.

Nek nam se ne reče, da je ovo dužnost pokrajinskog gospodarskog vieća, pošto mi vidimo, da i ovo živi samo od milostive ruke centralne vlade, a opet i tu su samo činovnici, koji, a nek nam ne zamjere, vrše samo tekuće poslove, a o izradbi kojekakvih novih osnova, novih podhvata zamašne naravi niti mogu, niti su pozvani da izvedu. Želimo li da nam bude bolje, mi moramo usredočiti u svim ustanovama, u svim autonomnim vlastima najbolje, najsposobnije naše sinove bez obzira na čast, na rod, na pleme, na bogatstvo itd. Moramo urediti sve naše autonomne vlasti počam od najviše, pa do najniže i mjesto dati samo sposobnima, koji su pripravnici, da samo priegornu, uztrajno i bezobzirno koracaju k cilju, na kom je napisano: samo narodi gospodarsko jaki, odolje svemu i prikos svakoj oluji, dok naprotiv i velike narode ubije beda, koja ih vodi do rasula i propasti ekonomske i političke, te ih čini, da prestanu biti svoji na svome i u svojoj kući gospodari, otvarajuć kutnja vrata bogatu tuđiju, samo da kao prosti slugu od njega putem moljkanja izvjošte i zasluže, što im za svakdanju egzistenciju silno trebujje. Imi, okanimo se dosadanje politike kondoljeta kao i one hotela, jer nas ovi neće spasiti od biede, a mislimo na naš siromašni puk i na crnu budućnost, te naprama tome uredimo kuću svojnu.

Dopisi.

U Zlarinu društveni temelji uzdrmani.

U Zlarinu na žalost danas reči da vlada neka družina ljudi izopačenih nevaljalaca, kojima nije stalo nego do preteranog uživanja; licumjerci bez osjećaja, bez karaktera, kojima ništa sveto nije, ni vjera, ni obraz, ni dužnost roditeljska, a po gotovo ne pojme stid i ljudsko dostojanstvo. Njima jedina svrha jest bezbrižno uživanje tjelesno, ma kako dešlo, te za postignuće istoga vredni su prihvatiti se i kog mu drago sredstva; oni su pravi bič božij u ovome jadnome mjestu. Kao takovi mrze značajne, poštene ljude i proganjaju ih barbarski na nečuveni način. Dva iztaknuta faktora na selu jesu župnik i učitelj, kojima je zadaća vršiti plemenita uzvišena zvanja pouke uzgoja. Zlarin je imao sreću imati prvij svećenika, vrednih učitelja. I jedni i drugi barbarski su progonjeni bili — i sad su — jer karakterne osobe. Pomenuta klica, koja u Zlarinu kolo vodi, lukavo a podlo ima srca narogavati navdne žene na još nečuvene i nevidjene skandale i sablazni; jer da one, tobože neodgovorne, mogu praviti demonstracije, a time da će zadužiti mužakre, osvjetlati im lice kao junakinje. Ženske ko ženska, plitke pameti, prihvatili sru nagovor, te se pokazali na djelu, što niti zamisliti se može. Jako narogavanjem se nije dala skloniti na demonstraciju, tu su prijetnom, silom i terorom na opačinu nagnali.

A prema tomu zapitati je, šta radi obćina? Za gotovo nesreću ovog mjesta i cielev obćine, načelnik je zaokružen baš onim ljudima, koji sve to vode i upravljaju, a on osoba naduvena jer dobrostojan, pak ambiciozan koliko i plitak, okretaja jezika, bez plemenitosti ikakve, osvjetli je do skrajnosti prama svakomu, koji svoju šiju pred njim ne savija. Preuzetan i hvallisav iziće tobože svoje zasluge, da je nešto napravio liepa i koristna po mjesto sa novcima oskudniče pripomoći i sa poreštinom, a kad tamo, ništa učinio nije što bi nužno bilo. Je li nam uredio glavni put do Borovice, do Marina i Ostrice?

Nećemo govoriti o drugim poljskim putevima i dva koraka dalje od mjesta, oni su sasvim zapušteni. Taj čovjek ni malo ne osjeća u čemu stoji prva dužnost načelnika, već misli, da sa nešto varavog blieska sve je izpunio.

On, kao i pomenuti njegovi savjetnici-pomoćnici, ne trpe ljude značajne, te suglasno prvi takove nespretnosti, da će posljedice biti sudbonosne za ono mjesto, čiji sinovi primorani su ići po svietu, da nešto zarade za svoju starost. Sve što je mladje, zdravije, krećnije, sve je po svietu. U mjestu, može se reći, baš i nema mladih zdravih, odraslih ljudi, koji bi se mogli oprieti sili i samovolji načelnikovih bažibozuka, a ženske uspravljene, silom sliede volju usinika. A gospodini načelnik kao lutka u rukama izopačene djece, nit hoće nit može braniti slabe ženske, mirne i ne lagodne ljude, kriepiti ih, svjetovati na dobro a odvraćati od zla. Kao da je otac, on bi morao i mladje i starije pučane upućivati na štednju, odvratiti od luksusa, bilo u nošnji kao i hrani, upozorivati mladji ženski naraj na pogubnost bežbrižnosti, nepredvidljivosti u materijalnom pogledu, po gotovo u moralnom, da ga oslobodi od neizbježiva izopačenja u pojimanju društvenih i narodnih odnosa. Presvietli biskup, zbog svojih opravdanih razloga, premjestio je nedavno bivšeg župskog upravitelja i nadomjestio ga ozbiljnim, plemenitim svećenikom. Da nije to uradio! Rat do iztriblejnjaja. A kako? Bojkotirati crkvu, narogavajuć narod da ne idu na misu dok biskupnjima nepovratni onog nespretnjaka. A lukavki načelnik da se neočituje njegova vućija čud, on na misu dolazi ali puk ne a to samo za to da načelniku ugodi osim pedesetak osoba, koji znadu misliti svojom glavom. Dakle i na Božićni blagdan crkva bez puka, sa malom misom, a tako sve od kad bijaše namješten novi župnik.

A gdje je prisposoda od jednog do drugog, gdje plemenitost, naučnost, propovjedi, srčanost, nepristupnost, opreznost? Ah to ne vriedi ni malo. Pravo blago ne vriedi ništa, nego izmet mora se izbaciti, kada to klikli i nevaljalcima spada i u račun ide.

Čemu sve ovo vodi? Na nadležne faktore spada velika odgovornost. Stalno je, da biskup pozna zlarinske mjestne prilike, a potrebno je, da se i politička vlast uvjeri, kakvi ljudi stoje tamo na obćini Zlarinškoj, gdje su krivnjom obćine uzdrmati zdravi temeljni društveni odnošaji pa ovako stanje, zaslučuje nešto više pažnje, osobito od pozvanih c. k. političkih vlastih i zemaljskog odbora.

Nek se prene tko je zvan da red u društvu uzdrži, a da se srede društveni odnošaji u Zlarinu koji priete i moralnom i ekonomskom razsulu onog mirnog pučanstva.

D sokolskoj župi za Hercegovinu.

Čitamo u „Hrv. Zajednici“. Konstituisanje Tvrtkove župe, kao prve u Bosni, jeste prvi početak organiziranja našega sokolstva. S njom je udaren temelj dalnjem radu za hrvatsko sokolstvo, koje ima da postane važan faktor u našem narodnom životu. Tvrtkova župa obuhvaća teritorij od pet političkih okružja, koja skupa sačinjavaju pokrajinu Bosnu. Na tom velikom teritoriju imade mali broj sokolskih društava, jer je sokolstvo u našoj Bosni i Hercegovini istom u povolu. Radi toga se čitava Bosna sastoji samo od jedne župe, koja je prostorom tolika, kao 5—6 banovinskih župa. Taj veliki teritorij otežčavati će djelovanje župe, jer će društva sa periferije te prostrane župe biti teško dolaziti u sjedište iste, koje će svakako biti u Sarajevu, kao u glavnom gradu zemlje. I kod župskih sletova činit će ta udaljenost zaprieke, te će biti mnogom sokolskom

upučenja hiljadu dvisto. Izvršitelj iste knez Domaldo, imena paka onih koji su prisustvovali, i bili svjedoci ovoga našega čina jesu: Bernardo Spljetski Nadbiskup, Nikola Zadarski odabran, Juraj Kninski Biskup, Nog knez, Nikola ban. Ata knez, Ginaro knez, Domaldo knez, Grgur knez, Velcena knez, i još drugi mnogi“.

U toj povjdi dolazi Domaldo kao Šibenski knez, i kao ovršitelj hrcegove darovštine. God. 1201. ugarsko-hrvatski kralj Mirko namio kruniti ugovor nekakoga sina Vladislava, i htjede da ga okruni spljetski Nadbiskup i metropolita Brne, rodom Talijanac iz Perugie. Brne bio se proglasio svojom učenošću na bolonjškom sveučilištu, otklen je češće odaslavan za državne poslove na dvor kralja Bele III. Spoznav ovi u njemu riedke sposobnosti i najfinije načine, htjede ga odgojiteljem sina Mirka. Za vrijeme izpražnjenja nadbiskupске stolice desio se slučajno u Spljetu. Upoznav u njemu riedkoga muža, bi god 1196/7 izabran nadbiskupom. Našao on dvie mrzeće i boreće se stranke; latinsku i hrvatsku. Kao razuman i pravedan, činilo mu se da je hrvatska na temelju pravice i istine, uz ovu pristao i vjeran joj ostao do

smrti. Na kraljskomu dvoru, kamo je često odilazio, bio je preugdona osoba. U borbi izmedju Mirka i Andrije mudro se ponašao, zato obadvama ostao mio i drag. O tomu imademo dokaza što su ga oba mnogimi darovština obasuli.

Domaldo je u velikoj sa Bernardom prijateljjevao, kao što i sa tadašnjim spljetskim načelnikom plemenitim Hrvatim Martinušćem.

God. 1202. zadesi Zadar strašni udes. Na 20. studenoga te godine dužd Erik Dandolo na čelu krstočnošnog brodrovlja što je vodilo k istoku križarne vitezove, sa svom silom izdajnički napade na grad.

Nije ovdje mjesto da navodimo sve strahote kojima su Mletčani, sa nigda opravdanim činom posluživajući se križarom vojskom, napali na Zadar, kršćanski grad, osvojili i porušili ga. Vjerodostojnije će biti ako pripustimo da nam to pripovjeda Mletački pristaša nadjakon Toma... „Sliedilo je mahom strašno „ubijanje pomorom; nije već u gradu toliko „zdravih preostavalo da pomrle pokopati mogu. „Ležahu nepokopane mrtve lješine nevoinjika i „po kućah i po crkvah; nevoljni građani nisu

„već znali čega bi se prihvatili, sprovoda ili „javni posala. Žalostni grad lišen svake obrane, „do malo bi od neprijatelja lasno osvojen...“ „Izletiše Mletčani iz svojih zakloništa, četimice „prodrli u grad, i prije odlaska, svega ga u puštoš „obratili. Soriše naokolo bedeme sa tvrdjavami „i sa svimi kućami, ništa uzgor ne ostavili do „samih crkava“.

Na razvalinama prije ponosite rimske Jaderne, Mletčani zimovali, diviče se najsrmatnijemu činu, te istom sljedeće godine odjedriše put iztoka, da sličnimi nedjelima nastave opljenjenjem Carigrada i uništenjem iztočnoga carstva.

Što su Mletčani Hrvatim u Dalmaciji počinili rušeći Šibenik (1116) Biograd (1126) Trogir (1171) Zadar (1202) prisposoda možemo samo naći, piše jedan naš povjestničar, kod Vandala i Tatarar!...

Lišeni nevoljni Zadranri svačije pomoći, razstrkani tamo amo, neznađahu kamo se okrenuti. Ugarsko-hrvatski kralj Mirko u svedjernoj svadji sa bratom Andrijom, nije mogao pružiti im pomoći.

Kuda će sada? ... Na njihovu sreću uprli oči na proglašenoga junaka, žarkoga rodoljuba

i velmozu, Šibenskoga kneza Domalda, i njega složno odabraše za svoga kneza, i povjerili u ruke njegove sudbinu svoga porušenoga grada.

Nisu se u nadi prevrtili, jer kako piše Lucio: „Domaldo morao je bit veliki junak, i čovjek velikog upliva, jer njegovoj upravi Zadranri povjeriše obnovljenje grada, i izabraše ga knezom god. 1203. Šibenski župan Domaldo hrvatski velmoza od plemičke porodice Kačića obnovi Zadar.“

God. 1204. umre kralj Emerik, godinu kasnije umre mu sin Ladislav II. (III). Sada se napokon dočepa toliko žudjene kruna Andrija I. (II). (1205-1235). te ga okruniše ugarskim kraljem već 29. maja, a hrvatsko-dalmatinskim, kako se čini, na proljeće 1207. prigodom njegova boravka na primorju.

Ne samo što je svuda orio glas o junaštvu Domaldovu, nego je i Bernardo na kraljskom dvoru hvalio i uznosio svoga prijatelja Domalda. On je postao omljubljenom osobom kod kralja i cieloga naroda.

(Sliedi).

društvo bliže otići na stet koje susjedne hrvatske župe, nego Trtkove. Sve te poteškoće ipak ne će smjeti biti zapriekom djelovanju župe, već će se morati svladati, makar nekih društava i žrtava stalo.

Sa konstituisanjem Trtkove župe nastala je potreba i za susjednu Hercegovinu, da se organizira u sokolsku župu. Još prošle godine je tu misao potaknuo konjički sokol, te ponudio vodstvo u toj akciji bratskom mostarskom sokolu kao starijemu i što je u sjedištu buduće župe.

Na žalost je ta liepa misao zaspala, te se nije moglo u prošlog godini ništa učiniti. I ove godine je konjički sokol tu misao opet oživio, te se nada, da će se u ovoj godini ostvariti ono, što je bilo još lani zamišljeno. Pozvan je bratski sokol u Mostaru na zajedničku akciju oko utemeljenja nove župe, te se nadamo, da će čemo prvom sokolskom sletu bratske Trtkove župe pristupiti kao organizirana sokolska župa hercega Stjepana. Treba reći što prije sastanak delegata mostarskog i konjičkog sokola, a na njem neka se privremeno konstituisanjem župskog odbora udari prvi temelj župe. Privremeni odbor neka preuzme daljnju akciju u svoje ruke i neka je vodi do potvrđenja župskih pravila. Utemeljenje župe razbudit će sokolsku misao i u onim mjestima, u kojima se nije istaknula, te će pomoći, da se i u tim mjestima osnuju isti prijateljski društva.

Stari Sokol

Iz grada i okolice.

Dobar svršetak stare, a još boji početak nove godine želimo od srca svim našim čitateljima, predbojnicima i prijateljima, te svima u obće, koji čute i rade za bolju budućnost naroda hrvatskoga. Sretno!

Iz „Sokola.“ Glavna godišnja skupština našeg „Hrvatskog Sokola“ obdržava se dne 2. siječnja 1910 poslije podne u društvenoj dvorani. Već je razaslan poziv na sve članove, koji će sjegurno brojno pristupiti i tim još jednom dokazati, kako je čvrst vez, koji spaja sve prijatelje našeg omiljenog Sokola.

— Večeras, na staru godinu u 9 sati na večer **društvena zabava** sa šaljivom lutrijom i kottolonom. Preko zabave, koja će će raznovrstnošću najljepših šala i figura vrlo ugodno dočimti, svirati će orkestar društva. Svaka srećka šaljive lutrije ima svoj zgoditak. Ovom prigodom možemo javiti i to, da će pri društvenoj zabavi na Tri Kralja izstupiti i pjevati za prvi put pjevački zbor našeg Sokola. Sretno!

— **G. Mate Živković**, rođoljub, član i prijatelj našeg Sokola, poklonio mu je kao prošle godine tako i ove, liep dar od stotinu kruna prigodom mladog ljeta. Uprava „Hrvatskog Sokola“ najljepše blagodari. Živio!

Ubozkom Domu darovaše u mjesto čestitanja o novoj godini prijatelji i znanci veleuč. gosp. Dr. Grgo Bogić K. 5, Kavana „Miramar“ mjesto čestitanja p. n. gg. mušterijam K. 5. Uprava Ubozskog Doma svesrdno zahvaljuje plemeniti darovateljima. P. n. goss. obstar Ivan Sauerweil K. 30.40 prigodom smrti njegove punice. Ante Mandić K. 3 mjesto čestitka za novu godinu. Juraj Griman više pari o božićnim blagdanim, poslao je zakloneženim siromahom.

Ženska gradjanska škola. Pokrajinsko školsko vijeće u svojoj zadnjoj sjednici držano dne 21. t. mj. odlučilo je, da se dosadašnja muška gradjanska škola u Šibeniku zatvori, a da se mjesto nje otvori ženska gradjanska škola. Kako će ta škola bit uređena i kad će se baš svečano otvoriti, to smo već javili. Učiteljicom za ženski ručni rad pri novoj ovoj školi određena je gosp. ca Elvira Zagorec. — Sada ne preostaje drugo, nego da se roditelji onih učenika, koje mogu da budu primljene u gradjansku školu, izkažu pripravnošću da ih u nju smjeste, čim će ujedno dokazati da shvaćaju važnost te škole i potrebu daljeg uzgoja i naobrazbe svojih kćeri. Upozorujemo ih, da će se odmah otvoriti prvi i drugi razred. Oglas mjestnog vijeća glede otvora, koji će biti na 8. siječnja 1910 i glede upisivanja, već je izdan, te se po njemu zanimani mogu najbolje vladati. U narednom broju doniet ćemo viest, na koji način bit obavljen svečani otvor, kojemu mora da se uzraduje cijelo gradjanstvo.

Središnji odbor „Saveza dalm. učiteja“ imao je na 28. o. g. u Splitu svoj prvi sastanak iza posljednje glavne skupštine Saveza. U Šibenika bili su članovi Sirovića i Škarp. Od ostalih svi osim Dorbića. Sastanak je trajao od 10 sati u jutro do 1. sata, a onda od 2 1/2 do 5 sati po podne. Odbor se konstituirao, pri čemu su časti ostale na istim licima, kao i prije, s razlikom što je

blagajnički posao preuzeo g. Justinjanović mješt. g. Radmilovića, koji već nije u odboru. Sledila su za tim priobćenja predsjednika, kojim povodom poprimljeni su zaključci glede postignuća voznih olakšica na državnim željeznicama za učitelje i glede držanja i gradiva društvenog organa. Zaključak glede društvenog organa sigurno će obradovati cijelo učiteljstvo, jer ide za tim, da se izbjegne sve, što bi moglo da bude na štetu staleške sloge i organizacije. Zatim su se izvršili nalozi zadnje obće skupštine t. j. pretresla se društvena pravila svrhom da se promieni, što je i postignuto, te će tako promijenjena pravila biti priobćena u prvom narednom broju „Učit. Glasa“. Viećalo se i glede toga, da bi društveni organ izlazio u Splitu, ali je to za sad nemoguće, jer mu se tako ne može naći urednika. — Pri koncu uzelo se u pretres financijalno stanje „Saveza“, o čemu će bit govora u njegovu glasilu. — Viećanje je teko u najboljem skladu i u znaku najboljeg raspoloženja i volje, da se učiteljstvo najde opet složno, u jednom taboru, na korist svojih staleških interesa.

Hrvatska poljodjelska banka. Zaključkom sjednice ravnateljstva hrvatske poljodjelske banke u Zagrebu izabran je i imenovan ravnatelj tog zavoda g. Josip Svetko, doz sadajni prokurista i knjigovodja.

Družbi sv. Ćirila i Metoda sabraše u veselom društvu kod g. Marka Drezge: gg. Šaško Dragutin K. 5. — Drezga Marko 5. — Antulov Vicko 3. — Lavoslav Majer 1. — Vinka Ćipin 2. — Ana Antulović-Ćipin 2. — Ana pl. Kadić 2. — Alois pl. Kadić 3. — Drezga Tina 2. — Skupa K. 25. — Zadnji izlaz K. 679.70. Svega K. 704.70. Darovateljima ovdješnja Podružnica najtoplije zahvaljuje.

Požar. Na 28. o. mj. oko 9 1/2 sati u jutro buknuła je vatra u kući Vica Stojića p. lve u gradu, u kojoj stanuje nekoliko obitelji. Zaprietila užasna pogibelj, jer se požar porodio u srcu grada i u kući, koja bi mahom bila radi trošnosti planula. Naši vredni vatrogasci u samih deset časa bijahu svi na mjestu nesreće. Izvukoše sretno dvoje nekeke djece iz goruće jedne sobe, gdje bijahu zatvorena, pri čemu se pregorio podvodja g. Cippico. Djeca su tek nešto gdje i gdje ozledjena, ali van svake opasnosti. Šibenik mora ovog puta s punim priznanjem da pohvali požitvornost naših vatrogasaca i njihovih vodja, jer im je zbilja uspjelo odkloniti groznu nesreću. Treba ovde iztknuti, kako se je opazio, da je sada ovo društvo tako uređeno, da se na nj može zbilja računati u slučajevima požarnih nezgoda. Da su samo vatrogasci četvrt sata zakasnili, požar bi bio u činio svoju bez milosrdja i danas bi tolike obitelji bile u crno zavite. Nek je na čast jučerašnjih dokaz požitvornosti i pripravnosti našim vatrogascima i vodjam njihovim.

„Radničkog Zadruga“ prigodom mladog ljeta poklonio je K. 6 g. Kužina Silvestar. Uprava „R. Z.“ najljepše zahvaljuje.

Opravdane tužbe. Tuže nam se stanovnici Betine, Murtera i Zlosela, da je ovo već 10 dana, da su bez saobraćaja sa Šibenikom, jer parobrod dolazi samo do Tiesna. Pošto društvo „Dalmatija“ poteže subvenciju za prugu Šibenik-Zlosela, a ne Šibenik-Tiesno, to mi su interesu tamošnjeg pučanstva pozvoljemo vladu da naredi društvu „Dalmatija“ neka točno vrši obveze naprama narodu, koji plaća. Isprika nema, jer obveza je tu. Kad se vršit ista nemoguće, neka se prekine, a ima tko će ju prihvatiti.

Izgubljeno. Na obali kod česme „Lotovac“ nadjena je kufijica sa par naušnicama. Tko ih je izgubio, neka se javi redarstvenom odsjeku kod mjestne občine.

Brzojavni ured u Krapnju počimlje djelovati na 4. siječnja 1910.

Telegrami koji se imaju dostaviti preko noći. Pred adresom telegrama koji se imaju dostaviti i preko noći, pošiljač mora unapried postaviti oznaku „noć“ jer inače usljed zadnjeg međunarodnog telegrafskog ugovora u Lisboni, preko noći bivaju dostavljeni samo žurni telegrami i oni sa prešnim sadržajem. Telegrami ležeci na pošti ili na brzojavu („poste restante“ ili „telegrafe restante“) sa dogovorenim adresom nisu dopušteni u unutrašnjem saobraćaju. Interpunkcije bivaju prosledjene samo kad pošiljač telegrama to izričito traži, a u tom slučaju taksiiraju se kao pojedine riječi.

Radi praznika stare i nove godine moramo i ovog puta kao prošle sedmice mještva dva broja u sedmici izdati jedan sa prilomom.

Biserje hrvatskog narodnog jezika.

Ljubi, rode, jezik iznad svega.
U njem živi, umiri za njega!
III.

Značenje i postanak poslovice.
Nije moguće naći koji narod bez poslovice. Ljubav, koju bez izuzetka, svi narodi govje prama

poslovice, dokazom je da sa poslovice ušle, tako bi rekli, u krv čitavog čovječanstva i da je velika njihova važnost u životu pojedinih naroda. Ljudi, pošto su obdareni razumom, vide prirodni nagnućem za svim, što je liepo, dobro i istinito. Zbog česa, te baš radi toga što su razumna bića, moraju imati neka obćenita načela, po kojima da se ravnaju i koja im služe u međusobnom saobraćaju. Ta načela većinom predstavljaju poslovice.

U svojim navikama nijedni narod nije tako privržen kao poslovice. Poslovice su ogledalo njegova oštroumlja. One su njegov ne napisani zakonik: stalna i otajstvena knjiga njegove mudrosti; ogromna kita jezičnog najljepšeg cvieća: temelj izkustva cijelog čovječanstva: znak, u komu se zrkali ljubav i znanje svih ljudi. One, poput sitnog novca, putuju iz ruke u ruku; idu kao najmilije rieči od usta do usta. Tommaso je napisao, da poslovice u svom malenom obliku sadrže vrijednost veliku i da učenjaci nisu kadri svojim olovnim slovima utisnuti u dušu rieč onako bistru i dubokomnu, kao što je poslovice.

Poslovice u svom značenju nije sud, jer premda većina poslovice ima oblik suda, nisu sve sudovi, niti su svi sudovi poslovice: poslovice nije ni prosta izreka, jer da izreka bude poslovice mora da je ušla u više ili manje obćenitu porabu. Prama ovim pojmovima Tomaseo je dobro označio poslovice: „kratka izreka, mnogim poznata, primijenjena i primjenjiva raznim zgodama“.

Zato, po obćem mišljenju, poslovice nisu drugo, nego skup etičkih načela, moralnih pravila, slika realnog života, plodovi dugog i prokušanog izkustva.

Narod riedko kada svojim poslovicama daje izlučeni smisao govje djelovanja: on se ne gubi u psihološkim tančarijama i u maglovitim opažanjima: on gleda i promatra život i življenje govje. Što se ne temelji na tom pojmu, njemu naprosto ne služi.

Eto, tu je velika tajna njegove prirodne filozofije: tu on stvara u sebi i o sebi čist pojam, te — nakon dugog opažanja i osjećanja — izrazuje svoju misao jezgovitimi i slikovitim riečima.

I to se zbiva jedva onda ako uvidi, da njegovo shvaćanje podudara se sa shvaćanjem života, koje su drugi stekli. Na taj način naj jezgovitiji izraz predočuje sliku obćenitog mišljenja i opažanja. To je početak obćenitog, ili bolje to je pripravi filozofski rad o njezinu postanku.

Ipak u tom znamenitom radu narod ne čini nikakvog napora, niti razbija glavu kako će svoju misao uobličiti zgodnijim riečima. To sve njemu teče onako prirodno i gladko, da onaj, koji se poslovicom služi, nezna niti iztražuje kako je ona postala, te i onaj, koji je prvi rekao, rabi nju kao da je i prije njega postojala.

Iz povjesti znamo kako su neki ljudi došli do velikog glasa radi koje mudre rečenice: no, koliko više te mudrosti ima u pojedinim poslovicama, a da za njihove začetnike ne znamo. Povjest se ne brine da imena tih narodnih filozofa iztraži i pobliži, kako to radi sa mogućnicima ovoga svieta.

Narod je u duši svojoj čedan, te i ne pita da mu se spomenici dižu, niti da ga se iznosi. Svata on svoje poslovice ne za svoj ja, nego da koristi sebi i drugima.

Što je njemu dakle do toga, tko je prvi poslovice izustio? Je li taj bio koji plemić ili koji umni pučanin? Je li pjesnik ili filozof? Jesu li joj dali povoda kakav vanredni događaj ili kakva privatna zгода: narod ne iztražuje. Njemu je glavno da poslovice odgovara istini, a da je odmah objubi i usvoji. Od usta do usta ona prima sve zgodniji oblik, da može svakomu lako ostati u pameti. Kada se razprostrani tada dobiva naziv poslovice, a ne škodi da je više ili manje obćenita.

Poslovicama, kojima su dale povoda svjetski ili domaći događaji, zgrade javne ili privatne možemo pronaći dobu postanka. Tako isto možemo razabrati mnoge, na koje je uplivao kršćanski nauk, a ne lako one druge, koje su plod zdravog razuma, te su svojina čitavog čovječanstva! Ove imala mogu veliku i dičnu starinu, te zač i čak u i pogansko doba.

Proučavanje poslovice u ovom pogledu veoma je važno za povjest naroda, jer u njima dobivamo stalnu podlogu da sudimo temeljito o čudi, navikama, sklonostima i moralnosti pojedinih naroda prije kršćanske objave. Poslovice iz poganskog života, kad bi se mogle sve razabrati i pokupiti, bile bi jaki dokaz da otkrijemo uzroke, radi kojih je jedan narod prigrio nauku Isusovu prije od drugoga.

I kod nas je takovih poslovice, koje su zdravih etičkih načela, te nam po sebi predočuju blagu i mirnu čud našeg naroda, dok je još čamio u poganskim tminama. Sva je prilika da je taj njegov kreposti život bio uzrokom, da se brzo upozna sa kršćanstvom i objubio Isusovu

nauku skoro odmah iza svog doseljenja u ove krajeve.

Zbog česa s obe ruke podpisujemo sledieće rieči vlič. Škarpe, koje on piše o narodu našem: „Kad bi tko odvojio iz hrvatskih narodnih poslovice što je posebnog narodnog od obćeg kršćanskoga, zadivile bi ga kreposti, koje su resile hrvatski narod u starini — u pogansko doba — i protumačile bi mu onu pripravnost i onu volju, kojom je on prigrio vjeru Krstovu (Hrvatske nar. poslovice“ Predg. str. XI).

IV.

Dokazna vrijednost poslovice.

Poslovia ima znameniti utjecaj na čovječji moralni život u međusobno saobraćanje ljudi. O tom ne može biti sumnje. Radi toga je vrijednost njezina cijenjena, a velika kod svih naroda bez iznimke.

Iz povjesti starih Latina n. pr. doznamo, koliko su oni držali do ovog narodnog amanaeta. Ponajbolji njihovi klasici u svojim djelima rado se služe poslovicom. Ciceron, na potvrdu svojih dokaza navadja rečenicu, kojoj pripisuje važnost baš radi toga, što je ona posvuda zavladala, te postala rečenicom: „ita divulgatum est illud, ut iam proverbii locum obtineat“ (Tusc. 4, 16). Plinij, Tacit, Titus Livius i drugi tako isto promatraju važnost poslovice, te je unose u svoja djela na potvrdu postavljenih zadataka.

A Talijani, kad se o kojoj stvari svugda jednako govori i sudi, običavaju reći: „essa a ita in proverbio“. Tako često završe govora na način, kao da ne treba dalje govoriti, jer po obćem mišljenju i priznanju stvar je već dokazana.

Isto tako kod nas Hrvata, kad tko na potvrdu govora navede poslovice, čuje se odgovor: tako je; a kad ih je više ili mnogo nazočnih, onda svi suglasno kažu: tako je — pravo je ili uprav je tako. Ima još i drugih izraza, kojim naš narod poprpuće poslovice, kao: što no rieč u narodu — što no pričaju ljudi — što no veli narodna poslovice — što no rekli naši stari itd. (kod Stojanovića: „Poslovice“ predg. str. 1). Svi ovi načini govora pokazuju, koliko dokaznu vrijednost pripisuje naš narod poslovice.

I da je baš tako dosta se naći kadkada gdje je više ljudi na okupu, te se zapauče u međusobnom pravdanju. I ovdje poslovia ima znameniti utjecaj, pače ona odluču da pravdanje svrši i priču da ljudi ne dođu do oštrijih. Jeli tko n. p. u zgodno vrijeme zgodnu poslovice rekao na potvrdu svoga prava, a protivnik nije vješt da drugom zgodnijom navede na svoj mlm vodu, smete se tada, te nemoguće se obraniti stane do zla boga grdit i psovati ili se pokunjen udalji. Očit je to znak da je bitku izgubio. Poslovice je djelovala kao da si jednim siekom volu glavu odrobio.

Prosti puk kod svih naroda na isti način uvažuje dokaznu vrijednost poslovice. Umni su Rimljani to uvidjeli, te nam povjest njihova priča, da su sudci — zamoljeni za savjet u kojem za mršenom poslu — odgovarali naprosto kojim poslovicom.

Tomu se nije čuditi, jer su poslovice prokušana i dokazana načela, kojima se razborit čovjek ne može oprieti. U svojoj priprostosti i domaćem izrazu poslovice sadrže pravla najsigurnija čestitog življenja, pravla krunog reda, pravla bez natruhe licumjerstva, pravla osudjujuća sve burokratske ustave, pravla zdravog razuma i obćeg izkustva, pravla napokon bez retoričkog prilitanja i gomilanja nepotrebitih rieči. Po poslovicama znamo razmrsiti neprijateljske zamke, izbjegnuti zasjede i otkrit ljudsku zloću.

Koliko je pako jaka svijest našega hrvatskoga puka, koja se srala u jakosti njegovih poslovice, dosta je znati da je ona, suglasna sa etičkim naukom najumnijih i najčovječnijih filozofa i sa kršćanskom blagovješću. Istina, ima mnogo i takovih poslovice, u kojima se ogleda samoživstvo ili koristnost ili priznaja sile bud usudne bud prirodne bud ljudske. Pa tako su naše pučke poslovice jednostavno ali prilčno njemu ogledalo povjestnoga razvika etike kao znanosti; naš puk je tiekom vijekova malne na sve one misli u području etike nailazio, na kojima su razni učenjaci raznih naroda kao na načelima gradili razne svoje etičke sustave* (Marković: Rad J. A. 1888. str. 277). Ove rieči, koje tako liepo iziču naučnu stranu poslovice, potvrđuju naše izvide o neprocjenjivoj dokaznoj vrijednosti narodne poslovice.

Izlazi iz toga da su u bludnji oni, koji lakomolavažuju važnost poslovice, lakomno izrazom vulgarnim, a ne ljudskim, ljudi Božji, poslovice nisu iz seoskog puka, one su per ćerodine ili svojina čitavog naroda.

Sa svim tim dužnost je poslovice ostaju u životu, a

kroj i neki klasični ukus bilo u svom prvobitnom obliku bilo u inačicama, zasluga je to onih pučkih slojeva, koji su motreni neke visine od t. z. izobrazene gospode, ne kao oni koji su bili...

Ovi slojevi konservativni su do krajnjih granica, ljube svoje dične stečevine sa svom silom duše svoje, te za živu glavu ne daju u niče dirati, niti trpe da ih grde kakove novotarije. Kad slučajno zadjem u njihove siromašne kućice, okružuje nas neki dječanski dah, koji se drugom ne može uživati: a kad se upustimo s njima u razgovor čini nam se slušati skladno slavuljevo čarlanje.

Koliko je u svemu tomu pripristilos i nevinsti! Koliko ljepote u govoru! Koliko rieči, dosjetaka, pošalica i poslovice, koje izgovaraju na puna usta, a platu ih umjesto i razborito u raznim prilikama i potrebama života, da je milota slušati!

(Nastavić će se).

Posjet Njegova Veličanstva.

Talijanski A. Fogazzaro; — Preveo D. Marko Vezic.

Na 12. prosinca 1873. Njegova se Kraljevska Visost Knez Regent oko dvie ure po večer vratio iz lova u Dvor, Predsjednik ga je Vičar, grof B., iščikao i onoga tren zamedu s njime razgovor, koji potraja svojih dvajestak časa. Poradi toga razgovora Njegova se Kraljevska Milost s puta odmuce u odaje svoje žene, Kneginje, Vilemine. Dvie počastne dame, koje su se nahodile uz uzvišenu Gospodju, netom spaze, da ulazi Njeg. Kralj. Visost u lovačkoj odori a ozbiljna pogleda, dosjete se, da će biti koja nenadna i uzgu se. Sad će Knez pripustiti svoju ženu, je li joj poznato, da je senator H. na umoru. Nema sumnje — ona je znala. Svakoga je dana Dvor po tri puta slao kući H. da se razpita o novostima.

— Pa dobro — lanu Knez — grof B. hoće, da ja podjem do tamo.

Senator je H., znameniti filozof i povjesničar, bio smatran narodnom dikom. U svojoj mladosti zanesen republikancem, Kraljev, s malim, osobni neprijatelj, u poznije se zemale bio izmorio sa monarhijom, a najprvi sa nerazložne taštine, ali nije izgadio svojih filozofskih i vjerskih nazora, na koje je mrzila bogomoljna Kneginja Vilemina.

— Dakako, ti nećeš poći — mrknuo ona. Njegova Kralj. Visost plani i izjavi, da polazi. U istinu on ne bi htio poći i na dugo se odapirao svome ministru. Ne primao ga se, da čieni H. umne sposobnosti, ono mu se njegovo otvorito bezbavstvo nije mililo, a klevete, kojima se nabacivao na uzvišenoga mu pokojnoga brata, te su mu i po profesorovu prigricu k monarhiji ostale neizčupane iz srca. Nu Njegova je Visost bio slabuša, niti je umio odoljeti ministru, koji mu je govorio o počasti, a ta se H. mora izkazati s obzira prema narodnome osjećaju, te o rizičnosti, da bi se iskrata pripisala klerikalnome uplivi. — Ovak su, biva, posjet, da celjade ne bi vjerovalo, iz postaje javili prijatelji i pristaše izdšucega.

Knez, nezadovoljan, što je popuštao, sad se ljuto na svoju ženu, jer mu je ona krolila istom instinciom ko i njegova vlastita savjest, dočim je on bio i njegovi poletio s opriečnom nadom. Iskali žuč, kad joj predbači, da žene, svedjerice pače u ravne staze, ali je pitanje zamrsito, da je oprastati uvrede djelo kršćansko i da bi njegova žena morala sigurnijom obaseci njegov položaj — i težak i osjetljiv — pred občinstvom i pred ministrom. Kraljevina ga muški pecnu i zaveza, netom dodu, da kad bi se radilo o *** njezinu piscu zemzicu, nema te, da bi se on makao iz kuće.

— Ono je postčnina — odgovori Knez. — Bog će se prigoditi uz njegovu postelju. Ovak će se drugi i sa mnom zadovoljiti.

I naredi jednome pobočniku, da s puta najavi obitelji H. posjet Njeg. Kralj. Visosti na četiri ure.

Kneginja Vilemina, netom osta sama, prirove kanoika sione crkve, koji je bio njezin privatni elemozinjer i njezin tajni agent u mnogostrukim poslima savjesti, u koje se Njezinoj Kralj. Visosti, u neke tracasivije en bjen po frazi Chamforta, bilo drago pačati, da se nije utjecala poglavitome elemoznijeru Dvora. Ona se zaželjela od kanoika saznati, je li crkovina vlast pokušala, ili je nakana štegod pokušati kod H., koji je za svoje rane mladosti pristajao uz vjeru, a bio je i u tješnjim vjerskim odnošajima sa nekim biskupom, koji je bio saobči, da je Kurija bila poduzela, da ga se utaman. Pa da bolnik i ima, nije se moguće do njega proći, da neprijatelj šiljboči u njegovu Kneginja se razčisti s ovoga pripuče, da joj dodu se one, da Bog protivu biljade stražana, ali da se smiju duhom klonući. Sad

kanonik — zar ga zeru žicnulo — pokaza, da je delija, netom očitova važnu stvar i povjeri Njezinoj Visosti, da će neki pop — a za to ne zna ni nadbiskup ni Kurija — pokušati, ne bi li se dočaste noći protisnu do bolesnika, namjestiv se mjesto bolesničarke, s kojom je utanačen dojedn mužni sporuzamak. Kneginja zapljeska rukama. A tko bi taj pop? Da nije on isti? Ne, već je bio živi pregalac oko elemozine, a Kneginja ga pozna; svetinjak, plitke pameti, zanešenjak, neoprezan — od onizih, pa na sva četiri vjetra raziru čudstva i svakoga im se trenu nadaju. Njezina se Visost u neke zadovolj izborom, nu kad doznade, da izbiranja nije ni bilo, jer je pop glavom saobčio nekome prijatelja, da će se ogledati sa srećom — ona se primiri kraj kanonikove primjedbe, da dojednog, pa i najvažnije oružje može postati priročitim u ruci Božjoj.

U kuću H. sviel dodji i otidji, ko da je polača ničesova propala kneza, gdje se obavija golemu dražba. I uzabjli, mnogi slavise, sa gizde, za uvaženjem poneseni, a druga stvorenja pohlepna za uvaženjem od nužde — dodji trenom po dobru trgovinu, naglasujuć, da su prijatelji uvažene ličnosti, koja je u ostalome, nek i je u katoličkome episkopatu imao jednoga prijatelja, imao ih je i preko izma medju svjetovnjačkim bekirijama — prijatelji iz butanovičnu mu mladosti, pa su mu se bili do te, iz kosulju prilieplili, da mu, pa koliko ih se on nastojao izpripristiti, nigda to nije pošlo za rukom.

U bolesnikovoj sobi i u dvoranici cikom do nje razapeli begovske čadore po izbor bahagije i siligije, — sve celjad rgjava imena, a dočigli obožavatelj ateizma. Čednu profesorovu obitelj, sestru i svaka, omališ u prikrajak stili, a oni sebi privojili H., ko da im je očinstvo. Ministerjalnoga su liečnika izmienili profesorom radikalcem, a prikričali, da se unutra ne propuštaju ni popi, ni fratri, ni sestrice. Primali bi i otvarali brojovake, izdavaju obavijesti; naredi, da se u kaminu naloži klačina vatre i drži to, da se kriepiš čestim partskim vinom, maršalom, ja kućnim konjakom. Jedan se odvaži i zapaliti, nu to većina odbi. Do te su se bili postivovali s osobom svog odličnoga prijatelja, da su, odgovarajuć celjadi, koje se za nj raspitivale, svedjerice uporabili višebroj: „jutros nam je lakše, večeras na gore“, dok se ne namače tren, da izuste: „umrii smo“.

H. je bila kaplja pala i nije doticalo već mrvu dokuljivosti. Ciglo bi se preno, kad bi mu spomenuli, da se Dvor i državni velikaši raspituju za nj, da su prispjele brojovake uvaženih glava, da se dnevnicu interesuju za njegovu bolest, vapeć njegovo ozdravljenje i izražujuć želje pučanstva. Sad bi senator upoglava obilježa mucno: „Ah, Dvor! Ah, Komora! Na ostale ne bi već dopro sičušni mukli udah. Kad prispri ovaka koja poruka, koji ovaki dopis, čak bi i prijatelji, koji je oććipao stalenicu konjaka i onaj, što podpiruje vatru u kaminicu, oćutili, da buja njihov ugled i veličina. Amo su prilazile i neke dame, da se otimlju u slavu, pružajuć H. komadić mraza, a jedna se na drugu obaziri hladno i mrko. Nu oko ponoči u bolesnikovoj sobi ne bi drugi tko ostao; već njegova stara bolničarka.

Prijatelji su po zastupnicima uklećući Predsjednika Vieča, kako bi Knez Regent podielio posljednju pomast i kako se opazilo, pošlo im je za rukom. Prije nego će krenuti treća ura, dođe pobočnik obavijestiti sestru i svaka H., da će Njeg. Kraljevska Visost na četiri doći. Prijatelji bržeboje obzane bolesnika kratkim uvodom, ne bi li taj oćklonio znamen žalosti. Nu H. ni po koji to način nije više dokuljivao i ciglo njegova prisimrna taština oživi pri ovome silovitome podbodu. „Ah, Knez! promuca i oči mu oživješe.

Njegova se Kralj. Visost, izlazeć iz kočije, najde pred četvoricom, ja petorcom ih prijatelja prije nego li pred sestrom i svakom i pokaza svoje veliko nezadovoljstvo. Ožimice se uspe uz stepenice i odkri želju, neka bi ga rodbina uvela. I zbijga ga rodbina uvede, a za njima ih nagne drugih i soba se napuni svjeta. Knez se primakne k postelji i prigne se nad bolnika. Iza prvahjeg trenutnog razabranja nastupi mrtvačka smalaksalica.

— Poznate li me, dragi senatori? — lamu Njeg. Kralj. Visost. — Ja sam Adalbert. Došao sam, da vas osokolim. Vi ste se čudstvo nastrudili za slavu svoje i naše domovine. Zahvaljujemo Vam, ja i pučanstvo. Želim, da se oporavite i da još radite. — Knez umuknu, osta trenom prignut nad umirućim, pa se izpravi i podglas će: — Čini mi se, da me nije razumio. — Sestra se H. plačući zahvali Njeg. Visosti. Jedan se između prijatelja svečano iztaknu jakim glasom: „Razumjet će Narod, razumjet će potomstvo“. Knez se ni ne obazri, već se alai sa

gospodjom i s njezinim mužem, izjaviv, da bi se, kad bi ga bolesnik mogao prepoznati, povratiti. Dok je na polasku stupao malom dvoranom, jedan mu ih individuo, predugačke brade i vajna rutah, načesipati: „Vaša je Visost obavila danas jedno od bnih djela. — Nu Njegova mu Visost, mrzovoljna na svakoga društvo, okrene ledja i izadje. — Svečeri liečnici promisle, da je krenulo na bolje i da će, sve su prilike, sprovesti noč bez nenadnih. Senator se bio nešto razabrao i u napogled govora i dotovitosti. O devetoj uri priičio će bistrim glasom upitati liečnike, kad će doći Kralj. Izusilo je baš „Kralj“. Nu ova izmjena Regenta i Kralja nije zamjena pri onakome trenu života, kad se svak čudo više osvrće na bit nego li na izvanjštinu stvari.

Odgovoriše mu, da Knez... „Kralj, Kralj...“ Svakako je htio nekoga Kralja uz svoje uzglavlje i dadeše mu ga. Rekoše mu eto, da je Kralj bio došao, ali je on onda spavao i da je Njeg. Visost... Njegovo Veličanstvo promumija bolesnik — dobro; da je Njegovo Veličanstvo obećalo dobro se povratiti.

O nekoj uri žia ponoči, kad se on bio sasnivim primirio, kućna celjad podje na počitak. Dva prijatelja, koja su one noći šiljbočila, ne odu leći, već uz kaminicu u maloj dvoranici zaspu u udubini obilatih dvaju prislonočaja. Da im je naručniji san, svjetliju pristave na tavan žia trećega prislonočaja.

Bolesničarka se, sjedeć do postelje, priča glavom, da može promatrati bolesnika. Izdigne se polako i izblizega se u nj zagleda. H. su bile oči začepjene, disanje redovito. Bolesničarka prebaci na se sinjavi šal, ispuze se, skliznu na vrh prsta niz malu dvoranicu i nestade je. Pet mitilo časa i eto je natrag, a sveisto zaognuta sinjastim šalom. Korak joj je drugačiji, polagašiji, dublji i, reći bi, raskorakčiji; svakako korak celjadeta veoma oprezna i nesigurna o svome postupanju. Zape mrvu za jedan sto i dobrih se zaustavi. Četri su crne noge, što se iz prislonočaja opružile prema kaminicu, ne pomakohu, i bolesničarka i bezikoe druge naprilike dokujuć do sobe bolnika. Još je ondeste tamnije. Noćna je lucerna gorila, zastrta zastorom između stakala na prozoru i vratnica. Bolesničarka se trenom zagleda naokolo po sobi, ko da ne nazire postelju; pogleda na bolnika, koji je jošte spavao, ne skidajuć sa sebe šala, živo nače, omicaći molitvom ponizna i živolazna izučivanja.

Desetak se časa očenu, a bolesnik uzdahnu. Nazovi se bolesničarka izdiže, nagne se nado nj i pridrušenom ga zapričestoš zviknu: — Senator, Senator!

Ovaj očepi mutne oči i krenu glavom za glasom. — Jedan posjet, Senator, jedan posjet. — Njegovo Veličanstvo? — smota je senator — Njegovo Veličanstvo? — i pokuša izdgnuti glavu.

— Jest, Njegovo Veličanstvo — macnu je popić i s trena se zaopasa entuzijazmom. — Senatorove se oči razgrijaše. — Kralj? Kralj? — nadoveza on. — Bog — odgovori pop. Sinjavi mu se, šal pri zakrećuju spuznu sa ramena, dok je vadeć iz njedara propuće sklopljenih ga ruku izdigao, ispraviv glavu u zoru svoje neoprezne gorljivosti.

— Njegovo Božansko Veličanstvo. — Bog veliki, Bog milosrdni, koji vam rastvara ruke, koji vas zove, koji vam šalje mene, svoga službenika. — Netom je izlanó „Bog“, pokrivači se po postelji počesše tresti, ko da je lešca greč obuzeo. Kad izgovori: „njegov službenik“, zamuča ga neki grljen, neočebni, stravljivi glas, Nestade treskutanja pokrivača. Pop uplašen pogleda na H. Bio je mrtav.

Ime ga je Božje pogodilo i usmrtilo s trena na tren. Ovi dočuju, da i nas i Knegiuju zaliju nekome nabožnom nadom, dok kanonik nebi znao dokazati, je li vajni pop bio u Božjim rukama sredstvo mitorisrja, ili sredstvo sržbe i pravice.

Pokrajinske vesti.

Izlet hrvatskih tehničara u Berlin Prag, 29. XII. 1909. „Klub hrvatskih tehničara“ primio je zadnjih dana vrlo lepo pismo od „Društva njemačkih inženjera i arhitekata“ u Berlinu. Isto se je kod tamašnjih trgovačkih i industrijalnih zavoda pobrnulo, da se navugdje vrlo rado oćekuju. Pisu, da će nam i berlinska občina biti pri ruci, te nam učiniti što pogodnijim boravak u svojem gradu. Stigla nam je i polakšica od ravnateljstva austrijske sjeverozapadne željeznice, a „Akademsko društvo tehničara“ na berlinskoj tehnici obećao nam je dobiti polovične karte i na njemačkoj južnoj željeznici. Među našim tehničarima vlada veliko oduševljenje za ovaj izlet, a po božičnim praznicima držati će jedan

stariji kolega ciklus predavanja o njemačkoj in-dustriji i trgovini. Sjetite se, rodoljubi, svojih lešničara; olakohajte im učiniti ovaj izlet! Za izletni odbor: — Miho Sladofjev, stud. ing. Prag II. Sokolska ulica 50. I.

Pripomoćna zadruga učitelja kotara zadraskoga imala je glavnu skupštinu. Bilo je prisutno 30 uzvanika, od kojih 15 članova. Skupštinu je počastio svojim prisustvom i N. P. nadbiskup Dvornik. Predsjednik g. I. Cabrić otvorio je skupštinu pozdravom. Za tim je saslušan izvještaj blagajnika g. Jagića, iz kojeg se razabire, da je imovina ove zadruge koncem g. 1908 iznosila K 5329-14. Izabran je odbor od šest lica (gg. Cabrić, Jagić, Guinio, Kosović, Paštrović i g. dja Pomeisel-Verduš), koji ima da izradi promjenu pravilnika. Riešena su još nekoga druga pitanja unutarnje naravi.

„Za Split!“, javljaju iz Splita; U gradu se osniva, sudjelovanjem građana bez razlike nacionalnoga uvjerenja, društvo pod gornjim imenom, koje je već odavno bilo od potrebe i koje čeka velika zadaća. Društvo uzima svojom zadaćom, da poradi za poboljšanje zdravstvenih, građevnih i estetskih prilika grada Splita, da promiče i podupire promet stranca u Splitu. Prilike su u Splitu doista takove, da će društvo imati i preobilno postaj, jer je tu bilo sve zane-mreno. Stvoriti iz Splita uredan, zdrav, čist grad, da uzmogne dokazati sve svoje historijske, prirodne ljepote, da uzmogne privući strance, učiniti njima ugodnim i lakim boravak, da stvori bolje prilike i zdravstvene i stanbene i prometne za same spličane, stvoriti iz Splita grad modern, a da se još bolje iztaknu i pristupnim učine njegove starine, unieti u gradski razvoj neki duh, pravac, neki red, eto važne zadaće društva. Naravno je, da to može učiniti samo društvo nestranačko, društvo, koje bude ekspozent celoga građanstva. Društvo će, u koliko doznajemo, imati na umu, da bilo, samo osniva i izvadjia pojedine radnje ili postaje i podupre poduzeća drugih, da daje savjete, stavlja predloge, sudjeluje kod popravaka, preuredjenja, da upoznae Split sa vanjskim svijetom, ja ovaj sa Splitom.

Modra pečina na Biševu. Modra pečina na Kapri u svacijim je ustima. No nije toliko poznato, da i naša lepa Dalmacija ima na kilisrastome otočiću Biševu, u neposrednoj blizini iz povjesti slavnoga otoka Visa, jednu modru pečinu, koja je u ljepoti i veličanstvenosti doista barem ravna pečini, koja je na Kapri. Sto je modra pečina na Biševu do sad tako malo poznata, ima se pripisati tome, što je posjećivanje iste usielud vrlo nedostatnih parobrodarskih sveza bilo skopčano sa mnoštvom pojedinosti, za koje se trebalo postarati, i što je sarazmjerno bilo skupo. No ima jedna godina, da poštarski parni brod Arbanaške pruge Austrijskoga Lloydja, ako na ladiji ima putnika, koji bi htjeli da posjete Biševu, spušta jednu brodicu, da na ovoj putnici uzmognu pregledati divnu pečinu. Sada se i parobrodarsko društvo Dalmatija izjavilo spremnim, da pri povoljnime vremenu njegov parni brod pruge Spljet-Komiža (put Visa) svakoga petka pristane izpred pečine, ako ima samo deset putnika, koji bi htjeli da posjete Biševu. Ciena za prijevoz iz Komize na Biševu i natrag odmjerenja je na 3 kruno. No putovanje se i onda preduzumlje, ako i manje osoba polože za to najmanji iznos od 30 kruna.

Izseljivanje u Kanadu.

U Kanadi su u zadnje vrijeme stupili na snagu novi zakonski propisi o izseljivanju.

Prama propisima, koji sada vriede, nije dopušteno iskracati se u Kanadi:

- 1) Slaboumima, epiletičnima, mahnutima, zatim onim osobama, koje su za zadnjih 5 godina bile duševno bolestne.
- 2) Izseljenicima koji imaju kakvu gadnu ili prijeljevu bolest.
- 3) Iselejenicima, koji imaju kakvu telesnu manu, kao: memnina, slepina i t. d. Izuzete su samo one osobe u čijoj pratnji putuju članovi njihove porodice ili koje idu k rođacima u Kanadu, pak tako ima jamstva, da one neće pasti na teret javne dobrotovornosti.
- 4) osobama koje su bile kažnjene radi zločinstva.
- 5) Bludnicama, a takvi i ženskim koje putuju u Kanadu s namjonom blada, i njihovim svodnicima,
- 6) Osobama koje su bile prevružene u Kanadi sasvim ili djelimice troškom dobrotvornih zavoda ili javnim troškom. Izuzeti su oni iseljenici za čije se iskracanje dobilo pismeni pristanak od kanadskog zastupnika za izseljivanje u Londonu i kad je taj pristanak upotrebljen u roku od 60 dana.

Evropski iseljenici moraju pri iskracaju, misle plaćene prijevozne karte do mjesta, kamo misle poći, dokazati da imaju u gotovini barem 25 dolara. Od toga dokazivanja mogu biti oprošteni oni iseljenici, koji putuju k svojoj bližnjoj rodbini ili koji uzmognu dokazati, da im je obezbijedena

Tiskanice

za občine i župne urede
prodaje uz vrlo jeftine cijene

Hrvatska tiskara
u Šibeniku.

Za občine:

Upisnik poljskih prekršaja.
Predračun (Predrazbroj). Odlomak.
Knjiga prihoda, Razhoda,
Tužbe.
Prijavnica za putnike.
Iskaznica poljskih prekršaja.
Mjesečni popis.
Pozivi.
Prijavnica boravljenja.
Dostavnice.
Moiba.
Prijavna knjiga neaktivne momčadi.
Izbor glavara.
Dopisi.
Marvinske putnice (pašoš).
Tražbine.
Pritužbe.
Opći dnevnik blagajnice.
Platežni nalog.
Predračun (Predrazbroj) zajednice.
Svjedočba pripadnosti.
Upisnik klaonice.
Knjiga inostranaca.
Odluka imenovanja zakletog poljara.

Za župni ured:

Smrtovnica ili Svjedočba smrti.
Krštenica ili Svjedočba rođenja, krštenja.
Dozvola vjenčanja.
Izvadak iz matice krštenih odnosno preminulih dječaka.
Svjedočba vjenčanja.
Upisnik priznanih
Birovina.
Svjedočba obavljenih proglašenja.
Obavjesti iz matice krštenih, rođenih, vjenčanih itd.
Kazalo upisnika.
Zapisnik župničkog ureda.
Popis osoba sastavljajućih obitelji.
Kazalo zapisnika.
Potvrda o izplati bratovštine.
Ukupni izvadak dohodka i potroška.
Dopis župničkog ureda, Ord. za oprost zapr. vjenčanja.
Dopis župničkog ureda. Ord. za otpust od proglašenja.
Dopis od župskog ureda župskom uredu.
Upisnik smrti.
Dnevnik blagajne.
Upisnik vjenčanja.
Upisnik rođenih.
Cedulja za sv. krizmu.
Izповјedi.
Prijava smrti.
Svjedočba slobode.
Nadžupničko crkvinarstvo.
Fides baptimis.
Fides matrimonialis.
Fides mortuaria.
Zapisnik procjena.
Izvadak izostale žup. redovine kroz godinu.

Osim toga imamo na skladištu tiskanice za „Javne dobrotvornosti“ i „Poljodjelske blagajne“.

Hrvati i Hrvatice!

Pomozite Družbu
M. Ćirila i Metoda

STECKENPFERD --
od
Ilijanova mliječa **SAPUN**

najblazi sapun za kožu
kao i proti sunčanim vjagama.

Dobiva se svugdje.
38-40

Objava.

Čast mi je javiti p. n. občinstvu, najskoli trgovcima i obrtnicima, da sam naučio doskora otvoriti ovdje prvu ovakove vrsti na našem jugu

Tvornica papirnatih vrećica

za trgovačku porabu.

Na to sam se odlučio i s razloga, što se je dosle iza ovakove stvari moralo naše občinstvo obračati van pokrajine ipodupirati svojim novcem tuđa poduzeća.

Moja tvornica papirnatih vrećica bit će uređena sasvim po zahtjevima moderne tehnike i bit će snabdjevena sa onim raznolikim materijalom, što zasjeća u ovaj obrt. Prama tomu očekujem, da ću u ovom podhvatu bit izdašno podpomozan t. j. počašćen cijenjenim naručbama iz svih zemalja, gdje je našeg naroda.

Šibenik, 21. listopada 1909.

Ante Zorić

trgovac i posjednik.

Hrvatske narodne poslovice

uredio V. J. Skarpa, cijena knjizi broširano K 5.--, a uvezano K 6.--, nabavlja se kod „Hrvatske tiskare“ u Šibeniku i u svim knjižarama.

Svoj k svome!

Svim našim trgovcima preporuča se najtoplije

„Gospodarska sveza“

centrala za ukupnu kupoprodaju u Ljubljani,

Registr. zadruga sa ograničenim jamstvom.
Zastupnik za Trst, Istru i Dalmaciju: Svetko Hanibal Škerl, Trst, Via Giorgio Galatti, Telefon 2110 Internban. Prodaje na veliko: grah, kupus, krumpir, žito, brašno, petrolej, ulje, slamu i t. d. 21-24

Šivači strojevi Singer

„66“

kupuju se samo u našim skladištima, koja

su označena uvijek sa ovim znakom.

Ne treba se dati zavesti kroz druge oglase, koji imaju tu svrhu, da uz ime SINGER razpačavaju već utrobljavane strojeve ili one kog drugog proizvođača, pošto ni ne preuštamo naših šivačkih strojeva preprodavaocima, nego ih izravno sami občinstvu razprodajemo.

Šibenik, glavna ulica.

Veliko skladište gotovih odijela za gospodu

Saisona 1909-1910

✱ Pio Terzanović ✱ Šibenik ✱

Javljam štovanomu gradjanstvu, da mi je ovih dana pripjela od jedne glasovite krojačnice velika količina gotovih odijela i kaputa za gospodu. Ova se odijela osobito odlikuju radi izvanredno elegantna kroja i umjerenosti cijena, tako da sam u mogućnosti svakom zahtjevu udovoljiti.

Preporučujuć se bilježim se veleštovanjem

Pio Terzanović.

18./IX. - 18./III.

Najzadnja moda!

Cijene vrlo nizke!

Prva parna tvornica za bojadisanje, pranje i kemičko čišćenje odjela na suho

M. DOMIĆA
Split, br. 355.

Primaju se odjela za kemičko čišćenje kao: obična, uresna, za setnju, kazalite i plesove. Osim toga zastore, prostirače, rukavice od kože itd. razumije se sve u cijelini čistiti se sa strojem „UNIVERSAL“.

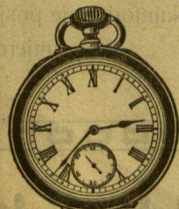
Isto tako parno bojadisanje gore navedenih predmeta.

Preporuča se svakome ovo zgodno i korisno poduzeće.

Za Šibenik prima i predaje:

JULIO RAGANZINI
1./IX. Glavna ulica.

Čudo industrije!

Samo 3 Kruna 40 para

nikel anker-remontir ura sistem Roskopi sa zaklopcem, liepim lancem, sa čvrstom 36 sata idućim anker-strojem, sa liepim kazalom za sekunde stoji samo 3 K 40 p. 14-karatni zlatni prsten s pravim dijamantom samo 5 kruna.

Udova Marija Holzer

Krakov 65, St. Gertrudy 29.

Ilustrovani cijenik sa više nego 1000 slika zlatnih i srebrnih stvari, na zahtjev badava i franko.

Nevaljan želućak ne može ništa podnijeti

i stanovita posljedica toga jest: pomanjkanje teka, bol želućka, nagon na bljuvanje, slaba probava, glavobolja itd. Sjegurno pomoć proti tome daju:

Kaiserovi
Pfeffermünz-Karameli.

Lječnički izpitano!

Oživljujuće sredstvo za probavu i jačanje želućka.

Omot 20 i 40 filira.

Na prodaju drži:

Carlo Ruggeri u Šibeniku.

Hrvatska vjeresijska banka Podružnica Šibenik.

Dionička glavica - -
- - - - K 1,000.000

Pričuvna zaklada i pritićci K 150.000.
CENTRALKA DUBROVNIK - -
Podružnica u SPLITU i ZADRU.

Bankovni odjel - - -
prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice.

Obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednine. Devize se preuzimlju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete

Mjenjačnica - - -
rupuje i prodaje državne papire, rzeretnice, založnice, srećke, valute, kupone. Prodaja srećaka na obrećno odplaćivanje. Osjguranje proti gubitku kod ždriebanja. Revizija srećaka i vrijednostnih papira bezplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.

Zalagaonica - - -
daje zajmove na rućne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje i t. d. uz najkulantnije uvjete.